कर्णाटक सर्वकारः

पर्याय–शैक्षणिककार्ययोजना –2021–22

संस्कृतनन्दिनी –2 SAMSKRITA-NANDINEE-2

प्रथमभाषा – संस्कृतम् FIRST LANGUAGE SAMSKRITAM

नवमी कक्ष्या 9TH STANDARD

विषयपरिणताः –

1. **वि॥ नरसिंह भागवतः**, जनसेवा विद्याकेन्द्र चन्नेनहळ्ळि, बेङ्गलूरु ।
2. **वि॥ देवरु भट्टः** , आर्. वि. बालिका प्रौढशाला जयनगर बेङ्गलूरु ।
3. **वि॥ प्रसाद भट्टः**, भारतमाता बालिका प्रौढशाला हनुमन्तनगर, बेङ्गलूरु ।

परिशोधकः –

डा॥ वेङ्कटरमण देवरु भट्टः, संस्कृतविषयपरिवीक्षकः. आयुक्तानां कार्यालयः, बेङ्गलूरु

शिक्षकाणां वृत्तिपरप्रगतिः

शिक्षणम् एवं प्रशिक्षणसंस्था, बेङ्गलूरुमण्डलम्

पर्याय–शैक्षणिककार्ययोजना –2021–22

नवमीकक्ष्या , सेप्टेम्बर्मासः

क्रम सङ्ख्या	मासः / सप्ताहः Month / week	अधिगमफलानि Learning out come	निर्देशात्मक क्रियाकलापाः Activity	मौल्यमापन– क्रियाकलापाः Evaluation activity
1	**सेप्टेम्बर्मासः (September) –2021**			
	प्रथमसप्ताहः (1st week) क्रियाकलापः–1	**सिद्धारूढभारती – गद्यम्** ❖ पाठस्य पठनम् ❖ समाजसुधारकानां परिचयः ❖ स्वातन्त्र्यनेतानां परिचयः ❖ सिद्धारूढस्य बाल्यवृत्तान्तः ।	➢ पाठस्य आरोहण–अवरोहणपूर्वकं पठनम् । ➢ पञ्चदशस्वातन्त्र्य–योधानां नामानां सङ्ग्रहः। ➢ बाल्यवृत्तान्तविषये चर्चा। स्वीयानुभवकथनम्।	▪ स्पष्टतया पाठस्य पठनम्। ▪ समानार्थकपदस्य चयनम्। ▪ बाल्यवृत्तान्तविषये लघुलेखनम् ।
	क्रियाकलापः–2	❖ 'ज्ञाने सर्वेषाम् अधिकारः' इत्यवगमनम् । ❖ जाति–मत–धर्माणां प्रति ज्ञानम् । ❖ शिरडिसायिबाब, कबिरदास,सन्त शिशुनाळ–शरीफादि महनीयानां परिचयः।	➢ वाद–प्रतिवादविषये छात्र–अध्यापकयोः चर्चा। ➢ द्वयोः यात्राक्षेत्रयोः विषये ज्ञानप्राप्तिः। ➢ कन्नडभाषायाः दाससाहित्य–विषयावगमनम् ।	▪ कबीरदासमहोदयस्य विषये लिखत । ▪ दाससाहित्यविषये लघुलेखनम् ।
	क्रियाकलापः–3	❖ स्वातन्त्र्य सङ्ग्रामस्य परिचयः। ❖ सिद्धारूढभारती महोदयस्य योगदानम्। ❖ 'ओम् नमः शिवाय' इत्यस्य मन्त्रस्य महत्त्वम् । ❖ सिद्धारूढभारती महोदयस्य सर्वधर्मसमन्वयः।	➢ हुब्बळ्ळिनगरस्य भौगोलिकपरिचयः । ➢ प्रथमस्वातन्त्र्यसङ्ग्रामस्य विचारे चर्चा । ➢ सिद्धारूढभारतीमहोदयस्य उपदेशसङ्ग्रहः । ➢ उत्सवानां परिचयः ।	▪ सिद्धारूढमठे के के उत्सवाः आचर्यन्ते ?
	द्वितीयसप्ताहः	❖ कृदन्ताव्ययानि – व्याकरणपाठः ।	➢ नामपद–कृदन्तपदानाम् उपयोगज्ञानम् ।	▪ क्त्वाप्रत्ययम् उपयुज्य पञ्चवाक्यानि रचयत ।

	(2nd week) क्रियाकलापः–1	❖ नामपद–क्रियापद–अव्ययानां विषये अवगमनम् ।	➢ अनुच्छेदं पठित्वा कृदन्तपदानि पृथक् कृत्वा प्रत्ययानां लेखनम्। ➢ कृदन्तप्रत्ययान् उपयुज्य वाक्यरचना कौशलम् ।	▪ तुमुन्प्रत्ययम् उपयुज्य पञ्चवाक्यानि रचयत । ▪ ल्यप्प्रत्ययम् उपयुज्य पञ्चवाक्यानि रचयत ।
	क्रियाकलापः–2	❖ क्त्वा–तुमुन्–ल्यप् प्रत्ययानां विषये अवबोधनम् । ❖ सामान्य–कृदन्ताव्ययानां भेदज्ञानपूर्वक–प्रयोगकौशल–सम्पादनम् ।	➢ सामान्य–अव्ययानां कृदन्ताव्ययानां च भेद–अवगमनपूर्वक प्रयोगकौशल–सम्पादने चर्चा । ➢ कृदन्त प्रत्ययानाम् उपयोगविषये वार्तालापः । ➢ विविधधातुभ्यः क्त्वा–तुमुन्–ल्यप् प्रत्ययाः भवन्ति चेत् रूपाणां विषये चर्चा ।	▪ अनुच्छेदं पठित्वा क्त्वाप्रत्यययुक्तपदानि पृथक् कुरुत । ▪ ल्यप् प्रत्ययः कदा भवतीति उदाहरणं ददत ।
	तृतीयसप्ताहः **(3rd week)** क्रियाकलापः–1	❖ तिङन्तम् – व्याकरणम् ❖ धातुः+विभक्तिप्रत्ययः + आख्यातप्रत्ययः = क्रियापदम् । ❖ दशलकाराणां परिचयः। ❖ परस्मैपद–आत्मनेपदक्रियापद रूपाणां परिचयः ।	➢ कालादि विषये दशलकाराः कथं प्रवर्तन्ते इत्यस्मिन् विषये चर्चा । ➢ आत्मनेपद–परस्मैपदक्रियारूपाणां लेखनं पठनं च ।	▪ दशलकाराः तेषाम् अर्थाः के इति लिखत । ▪ अनुच्छेदमेकं स्वीकृत्य क्रियापदं चित्वा तस्य लकारं लिखत ।
	क्रियाकलापः–2	❖ उपसर्गाः–व्याकरणपाठः । ❖ प्र,परा, इत्यादि निपाताः धातुना सहयोगे उपसर्गाः भवन्ति । ❖ उपसर्गाः धातोः पूर्वं भवन्ति इति ज्ञानम् ।	➢ उपसर्गेण धातोः अर्थः कथं व्यत्ययः भवति इति चर्चा । ➢ अर्थव्यत्यस्थानां धातूनां वाक्ये उपयोगः कथं करणीयमिति ।	▪ द्वाविंशति उपसर्गान् लिखत। ▪ एकम् अनुच्छेदं पठित्वा उपसर्गयुक्तानि पदानि पृथक् कुरुत ।
	चतुर्थसप्ताहः **(4th week)** क्रियाकलापः–1	❖ गतानुगतिको लोकः – पूरकपाठः । ❖ लोकस्य वर्तनं कथं भवति इति अस्मिन् पाठे उक्तम् । ❖ जनाः केवलं पूर्वैः	➢ गद्यस्य अर्थावगमनपूर्वकं पठनम् । ➢ शृगाल–मार्जालन्यायविषये चर्चा । ➢ गृहे पालकानां वर्तनं इतरसदस्येषु कथं	▪ कथामेकां सरलसंस्कृतभाषया लिखत ।

		कृतं कार्यमेव अनुसरन्ति इति अवगच्छन्ति ।	परिणमतेति वर्तालापः ।	
	क्रियाकलापः–2	❖ छन्दः – व्याकरणम् । ❖ काव्यरचनावसरे अनुगम्यमान लघु-गुरु अक्षराणां गणनाञ्च ज्ञानम् । ❖ अनुष्टुभ् छन्दसः नियमावगमनम्।	➢ लघु–गुरु अक्षराणां गणानाञ्च विषये बोधनम् । ➢ छन्दसः उपयोग महत्त्वविषये च अधिगमनम् । अनुष्टुभ् छन्दसः उदाहरणानाम् अध्ययनम् ।	▪ सुभाषितस्य एकं पादं स्वीकृत्य प्रस्तारं लिखत । ▪ अनुष्टुभ् छन्दसः श्लोकं लिखत ।
	क्रियाकलापः–3	❖ पितरं प्रति पत्रम् – व्याकरणम् । ❖ पत्रलेखनस्य महत्त्वम्। ❖ पत्रलेखने विद्यमानाः भेदाः । ❖ पत्रलेखनकौशलसम्पादनम् ।	➢ पत्रलेखनप्रकारस्य सोपानानि कानि इति । ➢ सहोदरं प्रति पत्रं लिखन्ति ।	▪ मातरं प्रति पत्रं लिखत । ▪ पत्रलेखनसोपानानि कानि ?

अभ्यासपत्रिका –1. सिद्धारूढभारती, तिङन्तः उपसर्गाश्च

सूक्तोत्तरचयनप्रश्नाः–

1. धातुः अस्य मूलरूपं भवति ।

A) प्रातिपदिकस्य B) सुबन्तस्य C) कृदन्तस्य D) क्रियापदस्य

----

2. लोट्लकारस्य कालः भवति।

A) आज्ञा B) भविष्यत् C) वर्तमान D) भूत

----

3. 'पठिष्यति' अस्य उत्तमपुरुष–बहुवचनरूपम् इदं भवति ।

A) पठिष्यथ B) पठिष्यामः C) पठिष्यति D) पठिष्यन्ति

----

4. संस्कृतभाषायां प्रायः एतावन्तः धातवः सन्ति ।

A) 2000 B) 1000 C) 2500 D) 1800

----

5. अत्र समीचीनं वाक्यम् इदं भवति ।

A) त्वं पठति । B) अहं पठाव । C) सः पठसि । D) अहं पठामि

----

6. धातोः अयं लकारः भूतकालसूचकं भवति।

A) लृट् B) लङ् C) लोट् D) लट्

----

7. क्रियापदस्य नामान्तरम् इदं भवति ।

A) सुबन्तम् B) कृदन्तः C) धातुः D) तिङन्तम्

----

8. धातोः पूर्वम् उपसर्गः भवति तदा क्त्वा स्थाने अयं प्रत्ययः भवति ।

A. ल्यप् B. क्तवतु C. तुमुन् D. क्त

----

9. 'बालकः पुस्तकं संपठ्य उत्तरं लिखति' अत्र उपसर्गः अस्ति ।

A. पु B. सम् C. उ D. बा

----

10. एषः महोदयः सिद्धप्पस्य गुरुः अभवत्

A. श्रीगजदण्डस्वामी B. श्रीजगदण्डस्वामी C. श्रीगुरुदण्डस्वामी D. श्रीनिजगुणस्वामी

----

11. कैवल्यपद्धतिः एतस्य महोदयस्य ग्रन्थः ।

A. बाणस्य B. श्रीकालिदासस्य C. श्रीनिजगुणशिवयोगिनः D. श्रीजगदण्डस्वामिनः

----

12. सिद्धप्पस्य पितुः नाम इदम् अस्ति ।

A. शान्तप्पः B. गुरप्पः C. शान्तगुरुः D. गुरुशान्तप्पः

----

2. इतरवचनद्वयं लिखत–

1. ----------------- पठथः ----------------------।
2. वर्षस्य -------------------- -------------------- ।
3. ---------------- -------------------- गच्छन्ति ।
4. ----------------- अनमताम् ----------------------।
5. ----------------- ------------------ ग्रन्थः ।

3.उदाहरणानुसारं भूतकालवाक्यानि लिखत–

वर्तमानकाले	भूतकाले
उदा– 1. सः पठति ।	1. सः अपठत् ।
2. रामः वनं गच्छति ।	2. ------------------------- ।
3. रमा लेखन्या लिखति ।	3.------------------------- ।
4. बालकः उत्तरं यच्छति ।	4.------------------------- ।
5. वृक्षात् फलं पतति ।	5.------------------------- ।

4. उचितक्रियापदेन रिक्तस्थानं पूरयत–

1. बालकाः पुस्तकं ------------------------------------।
2. सिंहः वने ------------------------------------।

3. गगने मेघाः ------------------------------------।
4. अहं पूजाम् ------------------------------------।

5. पुरुषानुगुणम् अधोनिर्दिष्टानि रूपाणि विभजत–

शोभते, अगायताम्, धावसि, अपठः नृत्यामि, अक्रीडाम, लिखति, करोति, चोरयन्ति, गच्छतम्, वदावः, पठन्तु, वन्देथे, ताडयन्ति, खादन्ति, नयताम्

प्रथमपुरुषः	मध्यमपुरुषः	उत्तमपुरुषः

5.संयोजयत–

अ	आ	
अहम्	गायति ।	---- ----------------
त्वम्	गच्छामः ।	---------------------
गौरी	पठ ।	---------------------
माधवः	लिखथ ।	---------------------
वयम्	अपिबम् ।	---------------------
यूयम्	खादति ।	---------------------

****

<u>अभ्यासपत्रिका–2– कृदन्तः छन्दश्च</u>

सूक्तोत्तरचयनप्रश्नाः–

1. पठति – क्रियापदम् :: अपि– -------- अत्र चतुर्थपदम् इदं भवति ।
   A. क्रियापदं   B. नामपदं   C. सुबन्तः   D. कृदन्तः

----

2. पठित्वा– क्त्वाप्रत्ययः :: विस्मृत्य – ------ अत्र चतुर्थपदम् इदं वर्तते ।
   A. तुमुन् प्रत्ययः   B. ल्यप् प्रत्ययः   C. तिङ्प्रत्ययः   D. सुप्प्रत्ययः

----

3. नि+ तुमुन् = नेतुम् भवति, गम् + तुमुन् – --- अत्र इदं रूपं भवति ।
   A. गेयम्   B. गातुम्   C. गन्तुम्   D. गीतुम्

----

4. अत्र समूहेतरपदं लिखत ।

A. आगत्य B. समर्च्य C. अनुभूय D. विलिख्य

----

5. 'कृत्' प्रत्ययाः एतेभ्यः भवन्ति ।

A. धातुभ्यः B. सुबन्तेभ्यः C. क्रियापदेभ्यः D. प्रातिपदिकेभ्यः

----

6. सकर्मकधातोः कर्मणि प्रयोगे अयं प्रत्ययः प्रयुज्यते ।

A. शानच् B. क्तप्रत्ययः C. शतृ D. क्तवतु

----

7. 'छन्दश्शास्त्रस्य शास्त्रस्य रचयिता एषः अस्ति ।

A. व्यासः B. कालिदासः C. भरतमुनिः D. पिङ्गलाचार्य

----

8. गणविभागम् अस्मिन् शास्त्रे कुर्वन्ति ।

A. वेदान्तशास्त्रे B. छन्दश्शास्त्रे C. नाट्यशास्त्रे D. गणितशास्त्रे

----

9. श्लोके अक्षराणां पदानां नियता विन्यासरीतिः एव भवति ।

A. छन्दः B. सुबन्तः C. अलङ्कारः D. कारकम्

----

10. समूहेतरपदं अत्र चिनुत ।

A. लघुः B. गुरुः C. पिङ्गलाचार्यः D. मम्मटः

----

11. 'मध्यगुरुः' अयं गणः भवति ।

A. जगणः B. मगणः C. भगणः D.सगणः

----

1. अत्र एतेषां प्रत्ययनाम लिखत ।

गत्वा = ------------------------ अनुभूय = ------------------------

ज्ञात्वा = ------------------------ भवितुम् = ------------------------

नेतुम् = ------------------------ निपीय = ------------------------

कर्तुम्= ------------------------ आगत्य= ------------------------

निक्षिप्य = ------------------------ कृत्वा = ------------------------

निधाय = ------------------------ लेखितुम् = ------------------------

2. संयोज्य लिखत ।

अ	आ	उत्तरम्
दत्वा	ल्यबन्ताव्ययम्	-------------
विलिख्य	तुमुन्नन्ताव्ययम्	-------------
निपीय	क्त्वान्ताव्ययम्	-------------
परिवर्तितुं	ल्यबन्ताव्ययम्	-------------

3. अधोलिखितेषु वाक्येषु कर्तृ–कर्म–कृदन्त–क्रियापदानि पृथक् कुरुत–

1. अध्यापकः शालां गत्वा पाठयति ।
2. बालकः जलं पीत्वा गच्छति ।
3. बालिका गृहं गत्वा पाठं लिखति ।
4. कालिदासः नाटकानि विलिख्य महाकविः अभवत् ।
5. गङ्गादेवी विजयनगरम् आगत्य काव्यं अरचयत् ।

1. एकवाक्येन उत्तरं लिखत–

1. छन्दः नाम किम् ?

----

2. छन्दश्शास्त्रस्य आद्यः प्रवर्तकः कः ?

----

3. कति गणाः सन्ति ?

----

4. अनुष्टुबि प्रतिपादे कति अक्षराणि भवन्ति ?

----

2. रिक्तस्थानं पूरयत–

1. यगणस्य लक्षणम्– ---------------।
2. '–∪–' अयं गणः --------------- ।
3. '– – –' अस्य गणस्य नाम ----------- ।

3. अधोदत्तानां श्लोकपादानां प्रस्तारं विलिख्य गणविभागं लिखत –

1. गणविभागः– --
   प्रस्तारम् – --
   नमो नमः शर्वसुताय तस्मै
2. गणविभागः– --
   प्रस्तारम् – --
   नमो नमः विघ्ननिवारकाय ।
3. गणविभागः– --
   प्रस्तारम् – --
   उद्योगिनं पुरुषसिंहमुपैति लक्ष्मीः

****

प्रश्नपत्रिका–

1. **सूक्तोत्तरं चित्वा समीचीनम् उत्तरं लिखत ।** **5x1 = 5**

1. 'पठिष्यति' अस्य उत्तमपुरुष–बहुवचनरूपम् इदं भवति ।

A) पठिष्यथ B) पठिष्यामः C) पठिष्यति D) पठिष्यन्ति

----

2. पठित्वा– क्त्वाप्रत्ययः :: विस्मृत्य – ------ अत्र चतुर्थपदम् इदं वर्तते ।

A. तुमुन् प्रत्ययः B. ल्यप् प्रत्ययः C. तिङ्प्रत्ययः D. सुप्प्रत्ययः

----

3. क्रियापदस्य नामान्तरम् इदं भवति ।

A) सुबन्तम् B) कृदन्तः C) धातुः D) तिङन्तम्

----

4. गणविभागम् अस्मिन् शास्त्रे कुर्वन्ति ।

A. वेदान्तशास्त्रे B. छन्दश्शास्त्रे C. नाट्यशास्त्रे D. गणितशास्त्रे

5. 'बालकः पुस्तकं संपठ्य उत्तरं लिखति' अत्र उपसर्गः अस्ति ।

A. पु B. सम् C. उ D. बा

----

2. **एकवाक्येन उत्तरं लिखत–** **3x1 = 3**

1. ज्ञाने केषाम् अधिकारः अस्ति ?

----

2. छन्दश्शास्त्रस्य आद्यः प्रवर्तकः कः ?

----

3. कति गणाः सन्ति ?

----

3. **अधोलिखितेषु वाक्येषु कृदन्त–क्रियापदानि पृथक् कुरुत–** **2x1 = 2**

1. अध्यापकः शालां गत्वा पाठयति ।
2. बालकः जलं पीत्वा गच्छति ।

****